

SOK
INFO

Nr. 194

November 2020

Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven - Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik

Het SOK-Bestuur:

Susanne Hanssen	Voorzitter	06 518 37 304	<i>susanne.hanssen@sok.nl</i>
Rob Visser	Secretaris		<i>secretariaat@sok.nl</i>
Kevin Amendt	Alg. bestuurslid		<i>kevin.amend@sok.nl</i>
John Hageman	Alg. bestuurslid		<i>johnhageman45@gmail.com</i>
Johan Janssen	Alg. bestuurslid		<i>johanjanssen59@hotmail.com</i>
Patrick Semmeling	Alg. bestuurslid		<i>patrick.semmeling@ziggo.nl</i>

SOK-ledenadministratie:

Ger Beckers, Via Regia 158C, 6217 JZ Maastricht, Tel.:0651058333 *pghbeckers@ziggo.nl*

SOK-adres Secretariaat:

Aalkeborg 50 6228 BT Maastricht *secretariaat@sok.nl*

Bestuur Stichting ir. D.C. van Schaik:

Joep Orbons	Voorzitter	043 - 3618793	<i>j.orbons@archeopro.nl</i>
Patrick Speetjens	Penningmeester	043 - 367 05 17	<i>patrick.speetjens@ziggo.nl</i>
René Haemers	Secretaris		<i>rhaemers@gmail.com</i>

www.vanschaikstichting.nl *info@vanschaikstichting.nl*

Redactie SOK-Mededelingen:

Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne/Riemst, Tel.: +32 12 454 059 *tbreuls@telenet.be*

Redactie SOK-Info:

John Hageman, Op de Bannet 47, 6223 GD Itteren, Tel.: 043 - 364 54 19 *johnhageman45@gmail.com*
Frans Willems, Driekruisenstraat 104 b5 , 3700 Tongeren Tel.: +32470290709 *willemsfrans1@gmail.com*

De SOK op Internet:

www.sok.nl / facebook.com/SOKNHGL Webmaster: Patrick Semmeling *webmaster@sok.nl*

SOK-avond:

SOK-Avonden worden iedere 2^e vrijdag in de maanden januari, maart, mei, juli, september en november gehouden in het Natuurhistorisch Museum Maastricht. Aanvang 19.30 uur.

Groeven SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik:

De SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik hebben diverse groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Informatie in verband met het bezoeken van deze groeven is te vinden op de laatste pagina van deze SOK-Info.

SOK-Denktank

De Denktank heeft een ondersteunende/adviserende rol (zonder beslissingsrecht en verantwoordelijkheid) en is samengesteld uit SOK-leden die initiatief hebben getoond en zijn goedgekeurd door het bestuur.

Voorpagina: Trouw Loulou (Eben-Emael)

Foto: Frans Willems

Nieuwe SOK - leden

Verwijderd ivm. privacywet

Adres wijzigingen SOK - leden

Verwijderd ivm. privacywet

Nieuws van de van Schaikstichting

Joep Orbons

Omdat we jullie niet tijdens de SOK- avonden op de hoogte kunnen brengen van het groevenbeheer, proberen we kort in de SOK- Info te schetsen waar we de afgelopen maanden mee bezig zijn geweest, want we hebben ondanks de Corona niet stil gezeten.

Binnen het bestuur is er een wisseling van de penningmeester geweest. Bram Borsboom heeft jaren het penningmeesterschap gevoerd, maar met de aankomende projecten in zicht, gaf Bram aan dat daarvoor beter iemand met meer financiële kennis gezocht kon worden. Wij danken Bram voor het goed letten op de financiën van de Van Schaikstichting. Bram wordt opgevolgd door Patrick Speetjens. Patrick is financieel goed onderlegd en heeft ook verstand hoe grotere projecten financieel geleid moeten worden. Vele SOK-leden zullen Patrick wel kennen van de RRB, waar hij vaak op vrijdagavond te vinden is. Wij wensen Patrick veel succes in zijn functie als penningmeester.

Bram is niet helemaal weg, Bram blijft de website van de Van Schaikstichting en de website van de vuursteenmijn verzorgen.

Ook bij onze Technische Dienst is een verandering. Stefan heeft aangegeven te stoppen als coördinator van de Technische Dienst. Wij beraden ons momenteel over de invulling van die functie.

In oktober is het nieuwe Handboek Groeven officieel gelanceerd. In dit handboek staat beschreven hoe wij als stichting de groeven beheren. Hoe wordt iemand beheerder, wat zijn de taken als beheerder, wat doet het bestuur, enzovoort. Alle zaken staan daarin beschreven. Bij de oprichting van de stichting in 1997 is de eerste versie van dit handboek gemaakt, die versie is in 2008 vernieuwd. Nu in 2020 was het tijd voor een nieuwe versie die samen

met alle medewerkers van de stichting geschreven is. Ook het SOK- bestuur en het bestuur van het Genootschap hebben meegedacht en geschreven aan deze vernieuwde versie. Dank aan iedereen die meegedacht heeft om dit handboek klaar te maken.

De vuursteenmijn vraagt veel aandacht. In 2019 is een onderzoek geweest naar de stabiliteit. Op een van de laatste SOK- avonden is daar aandacht aan besteed. Met de resultaten van dit stabiliteitsonderzoek is door een grote groep mensen een plan gemaakt hoe de vuursteenmijn gestabiliseerd kan worden en hoe de presentatie voor bezoekers verbeterd kan worden. In oktober zijn daarvoor bij diverse partijen subsidie- en steunverzoeken ingediend. Deze winter worden de plannen nader uitgewerkt en zullen de financiën bij elkaar gezocht worden, zodat in april 2021 begonnen kan worden met de restauratiewerkzaamheden.

Beste leden,

Susanne Hanssen
(voorzitter SOK)

SOK-avond

Na 4 afgelaste SOK-avonden vanwege een virus, waar langzaam iedereen wel genoeg van heeft maar dat we toch serieus moeten blijven nemen, hebben we besloten dat we niet langer willen wachten...wij willen een SOK-avond.

Na allerlei organisatorische obstakels als: ‘wat kan?’, ‘wat mag?’, ‘waar kunnen we dat doen?’, hadden we een locatie weten te regelen waar we met 37 mensen samen konden komen voor een lezing.

Nog tijdens onze zoektocht naar een mogelijkheid om traditioneel gezamenlijk de avond af te sluiten onder het genot van een drankje, werden er echter weer nieuwe maatregelen tegen Covid-19 afgekondigd.

Een SOK-avond, zoals we dat bedacht hadden, mocht helaas weer niet meer. De enige mogelijkheid is een digitale lezing en daar gaan we dus mee beginnen.

In de week vóór de komende SOK-avond zullen we, per mail, de link (en handleiding) doorsturen waarmee alle leden via Zoom de lezing kunnen volgen.

Hoewel het allemaal beperkter zal zijn dan normaal, is er ook een mogelijkheid om vragen te stellen tussendoor.

Staat je (juiste) mailadres nog niet in de ledenlijst, geef het even door, anders kunnen we geen link sturen.

Trou Loulou

Hoewel we met Hans Ogg een goede coördinator gevonden hebben voor het SOK-inventarisatieplan voor de groeve Trou Loulou, komt het project om allerlei redenen niet zo snel van de grond dan we gehoopt hadden. We blijven eraan werken en houden jullie op de hoogte.

SOK-folder

Omdat we door de voorraad SOK-folders heen waren, zijn er nieuwe SOK-folders ontworpen en gedrukt. Het ontwerp is van Kevin Amendt.

Een exemplaar van deze nieuwe folder is bijgevoegd bij deze SOK-Info.

Bezoek Gemeentegrot (n.a.v. de kerstmarkt)

Als dank voor het bemannen van de SOK-stand tijdens de kerstmarkt in de Gemeentegrot, om geïnteresseerde bezoekers te voorzien van informatie over de groeve, is er i.s.m. de gemeente Valkenburg een semi dwaaldag georganiseerd voor SOK-leden, in de Gemeentegrot.

In groepen van 5 werd er op 25 september rondgelopen langs vele bijzondere plekken in deze groeve. Het werd een lange maar zeer geslaagde avond, met dank aan alle gidsen die hun uiterste best deden om hun groepje langs alle gewenste locaties te begeleiden.

Zoals al aangekondigd zal er dit jaar geen SOK-stand staan op de kerstmarkt. Ondertussen is bekend gemaakt dat de kerstmarkten in Valkenburg dit jaar in hun geheel niet doorgaan.

Genootschapsdag NHGL februari 2021

Ook de komende Genootschapsdag is afgelast.

Samenwerking met Stichting Limburgs Landschap, Natuurmonumenten en de RRB.

Als SOK proberen we een goede communicatie te onderhouden met zoveel mogelijk andere berggerelateerde organisaties.

Zo mogen we tegenwoordig meedenken met het Limburgs Landschap over de toekomstvisie voor de vele groeven onder hun grondgebied. Hierover later meer.

Namens Natuurmonumenten was Harm Hovens laatst nogmaals te gast bij het SOK-bestuur voor een informeel overleg, om de communicatielijnen kort te houden.

Binnenkort staat het RRB-bestuur weer op onze agenda.

Natura-2000 beheerplan

Samen met het VSS-bestuur heeft het SOK-bestuur inzage gehad in de conceptplannen en hebben we punten voor veranderingen mogen aandragen.

Tot ons genoegen worden onze punten serieus genomen en zo mogelijk aangepast.

Het ontwikkelen van dit plan duurt voort, het blijft dan ook een agendapunt voor ons.

2020

Kunnen we 2020 deleten en opnieuw downloaden? Er zit een virus in...

Helaas, zo werkt het niet, maar ik hoop dat we tegen het einde van de winter langzaam terug mogen naar het 'oude normaal'.

Met vriendelijke berggroet,
namens het SOK-bestuur.

De instorting van de Muizenberg, Zoom lezing

Hans Ogg

Bijna 100 jaar geleden, op 11 mei 1926, stortte een groot deel van de Muizenberg(groeve) in. Een dramatische gebeurtenis, met doden en gewonden, onder- en bovengrondse vernielingen en op de lange termijn grote economische gevolgen, voor de gemeente Kanne en voor een aantal inwoners.

Vrijdag 13 november houd ik daarover een lezing. Die kan gevolgd worden via ZOOM. Het SOK-bestuur zal iedereen die een mailadres heeft opgegeven 3 dagen van tevoren een mail sturen met een link die je in staat zal stellen die lezing bij te wonen. Die mail bevat dan ook verdere instructies hoe een en ander in zijn werk gaat.

Een advies: geef, als je dat nog niet hebt gedaan, je mailadres zo snel mogelijk door aan pghbeckers@ziggo.nl

Rectificatie

Johan de Jong

In de vorige SOK-Info zijn in het artikel over Hub Sieben (pag. 7) helaas enkele foutjes geslopen.

Jan Nillesen, de schrijver van het boek 'Kalkbranderijen in Zuid Limburg', wees me er op dat ik op pagina 8, 2e alinea, kalkbranderij 'de Morgenzon' noem in plaats van 'de Bosrand'. Kalkbranderij 'de Morgenzon' lag niet zoals vermeld aan de Putberg maar aan de Midweg. Op pagina 9 staat dat Hub Sieben lid is van de KPN, dit moet KVP zijn, de Katholieke Volks Partij.

Laurentius Ascha

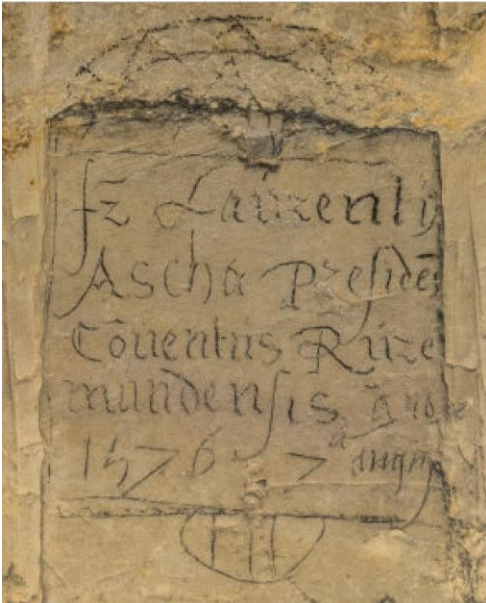
Ger Goessens

Een aantal jaren geleden ben ik bezig geweest met archiefonderzoek naar het opschrift in de Zonneberg van het opschrift van de Fraters aan het eind van de Bloemenweg.

Tijdens dit onderzoek ben ik 6 boeken tegen gekomen in het archief van de Universiteit van Utrecht.

Deze boeken waren eigendom van een van de fraters, nl. Laurentius Ascha. In deze boeken heeft hij zijn naam geschreven.

Enfin, aangezien ik de komende tijd niet meer verder kan met dit onderzoek is het misschien wat om dit in de Sok-Info te zetten?

Fr Laurentius Ascha Presidens

Conventus Ruremundensis.

Ano 1576 7e augusti

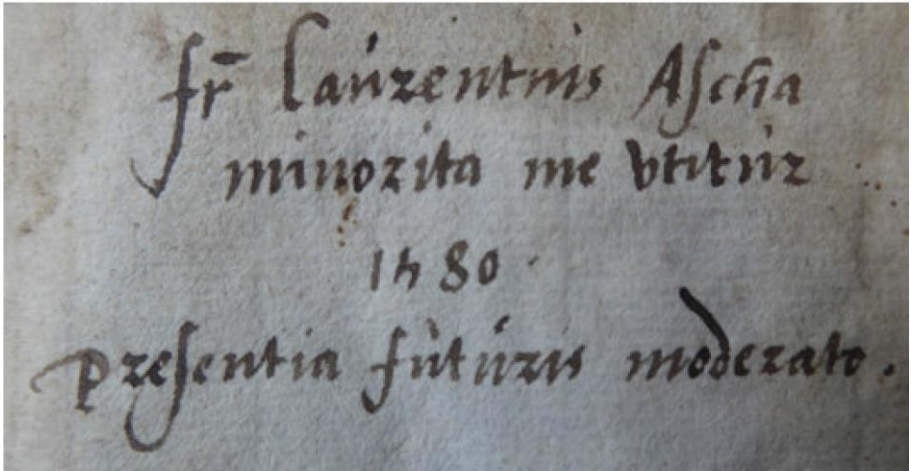
Vertaling:

Frater Laurentius Ascha voorzitter klooster
Roermond.

Jaar 1576 7 augustus.

1e Boek:

Dn. Conradi Clingii

*fr Laurentius Ascha
minorita me utitur
1580
presentia futuris moderato*

Vertaald is dat : frater (broeder) Laurentius Ascha minderbroeder gebruikt mij (dat zegt het boek dus)

(Het boek is uit 1570)

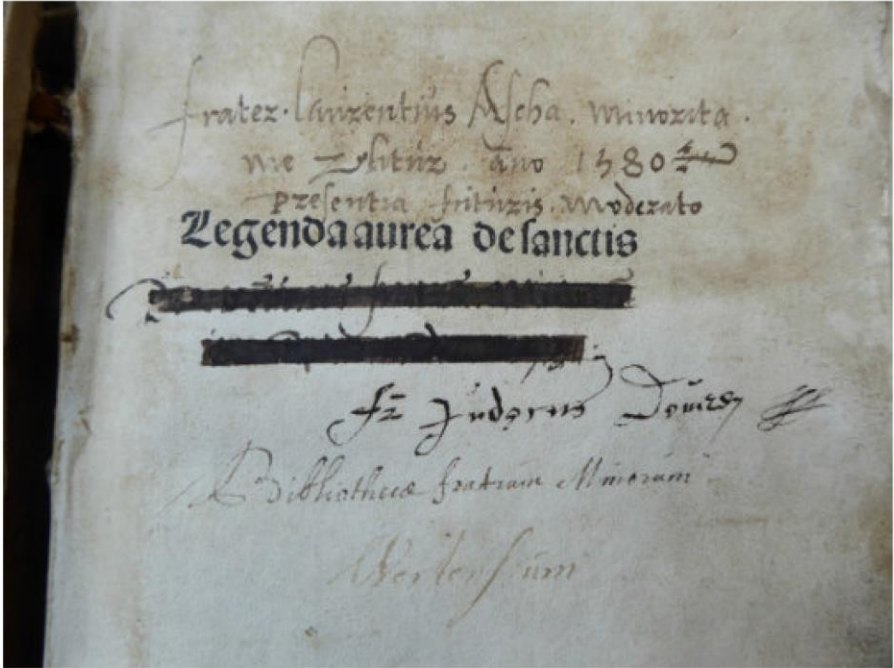
presentia futuris moderato komen we niet helemaal uit, het lijkt er op, dat hij wilde zeggen: toekomstige generaties moeten beperkt gebruik maken van dit boek (het is niet voor iedereen geschikt???)

Het boek is daarna (vanaf welk jaar weten we niet) in bezit geweest van de bibliotheek van het Minderbroederklooster in Weert. Die bibliotheek is in 1971 als Collectie Thomaasse (samen met andere franciscaner bibliotheken) aangekocht door de universiteitsbibliotheek Utrecht .

2e Boek:

Legenda aurea sanctorum

91

348. **Jacobus de Voragine** (Viraggio), *Legenda aurea*. [Lyon, J. de Vingle?] 5 Jan. 1495. 4o. min. H. 4o. 342

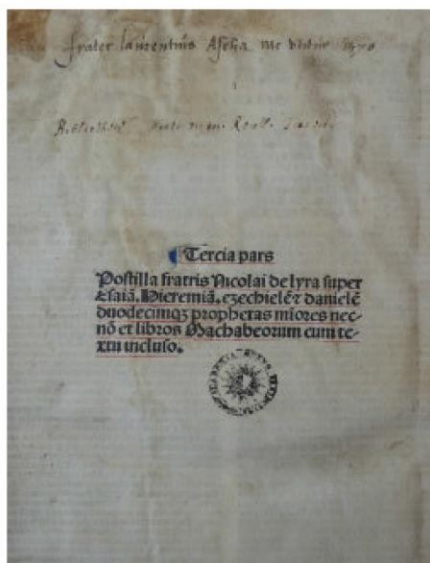
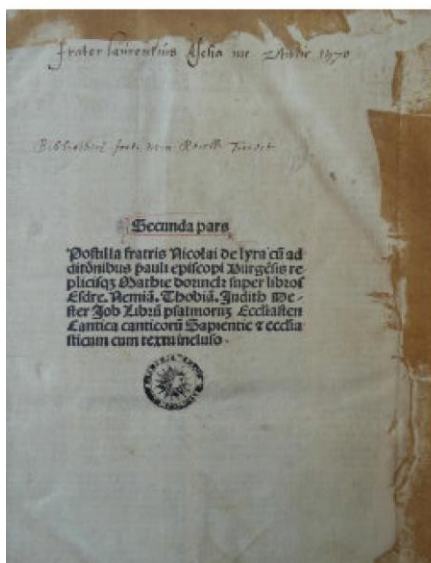
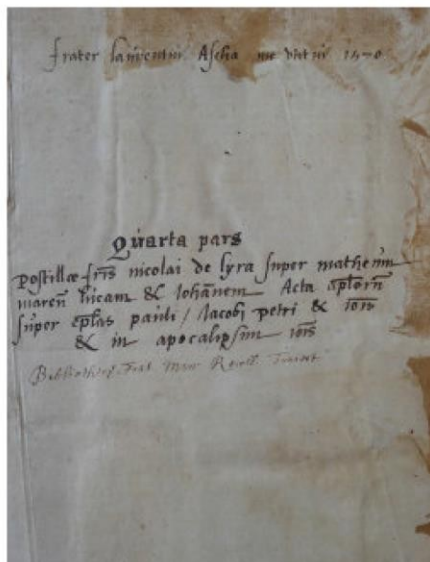
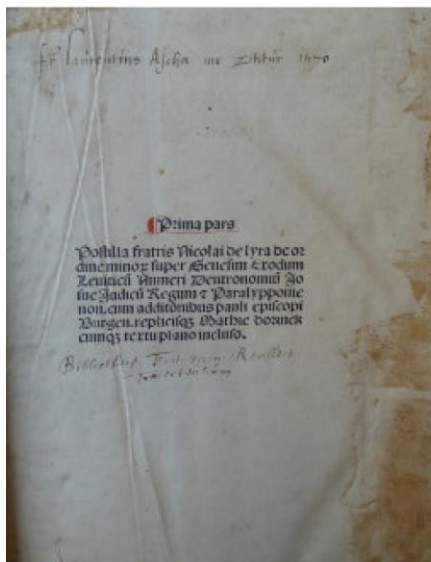
Typen 2, 7, 8?. — C II 6465. — Bl. 260 (□) ontbreekt.

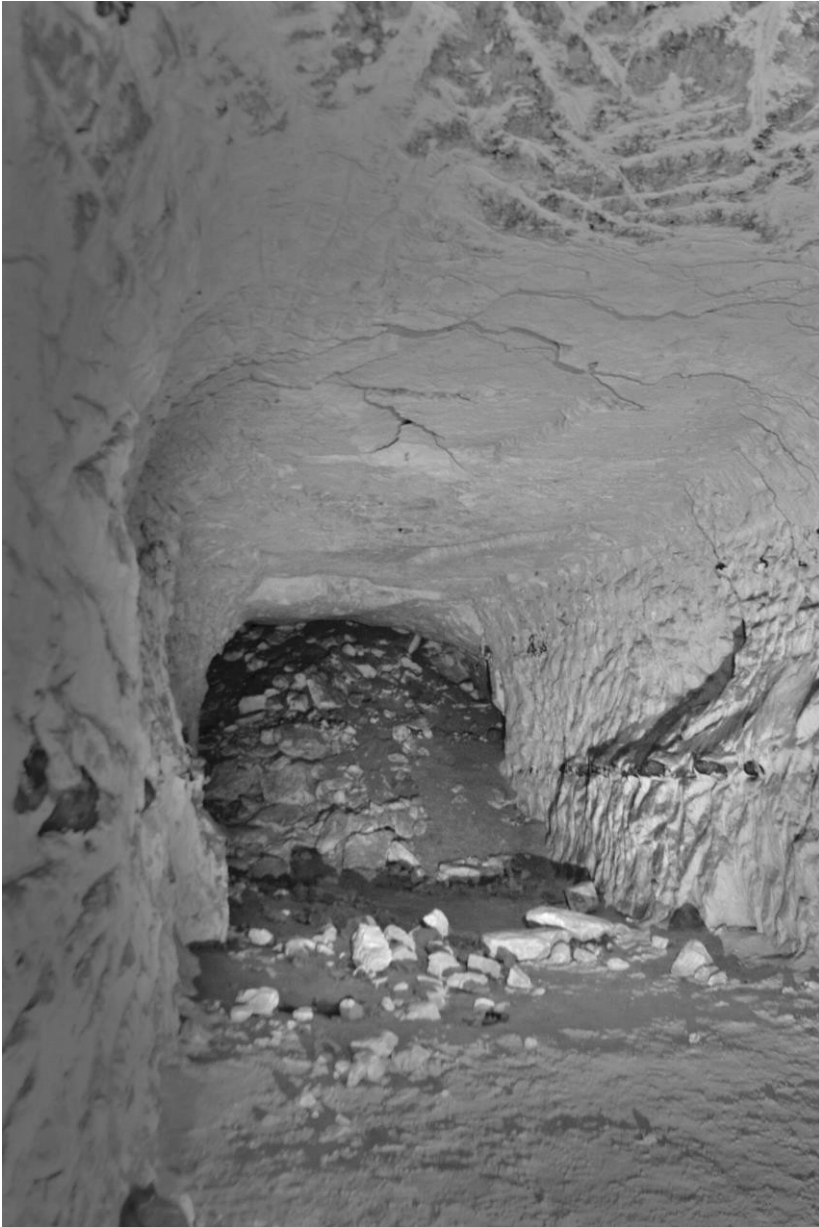
Op het titelbl.: „frater Laurentius Ascha Minorita me utitur anno 1580 presentia futuris moderato”. Daaronder: „frater Judocus Doveren”. Daaronder: „Bibliothecae fratrum Minorum Wertensium”. — Uit de Maastrichtse collectie.

Zou de genoemde Judocus Doveren één van de Judocussen zijn die op de muur links en recht van Ascha staan?

3e Boek: (Bijbel in vier delen.)

Biblia Latina cum postillis.

Nieuwe toegang Kinet, Instorting 1958, Fles-Roosburg.
Foto: red. FW

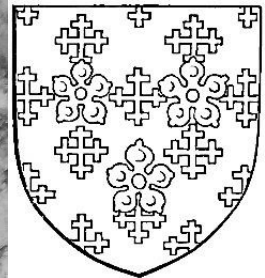
Bezoekers opgespoord: Philip Saltmarshe

Patrick Semmeling

Bij het rondlopen in de Zonneberg maak ik regelmatig foto's van opschriften, om 'later nog eens uit te zoeken'. Zo ook dit toch opvallende opschrift met een wapenschild en de spreuk: *Ad Astra Virtus*.

Aangezien een doorsnee burger niet over iets dergelijks beschikt, rees dus de vraag: wie was deze Philip, die in mei 1824 de Zonneberg met zijn vrouw Harriet bezocht?

Het antwoord op deze vraag vinden bleek nog niet zo eenvoudig: pas na het combineren van meerdere bronnen kon er een stamboom worden gereconstrueerd, waarbij enkele interessante feiten naar boven kwamen.

De naam Saltmarshe duikt voor het eerst op in 1067, toen de Engelse koning Willem de Veroveraar stamvader Lionell ridderde. Waarschijnlijk had dit te maken met de bekende slag bij Hastings in oktober 1066. Zijn nakomelingen zouden nooit een hogere rang binnen de adelstand bereiken, maar vervulden wel diverse bestuursfuncties zoals: Member of Parliament, High Sheriff, Constable en uiteraard Lord binnen wat nu het gewest East Riding is, in de provincie Yorkshire (50 km ten oosten van Leeds). Hier verrees hun landgoed met het huis Saltmarshe Hall, dat bijna 900 jaar in de familie is gebleven. Tegenwoordig is het een hotel en te boeken als huwelijkslocatie.

Philips' directe voorvaderen waren overigens geen ridder meer, maar een

'esquire'. Het Nederlandse equivalent zou men jonkheer kunnen noemen. Van oudsher mocht alleen de oudste zoon van een ridder zich zo noemen en was bedoeld voor een aspirant-ridder, oftewel schildknaap. Het was in feite de laagste rang in de adelstand. Ongeveer vanaf de 18^e eeuw evolueerde het tot een eretitel voor magistraten, wat later in Amerika weer evolueerde tot het suffix "Esc.", welke een advocaat ook nu nog voor zijn naam mag plaatsen.

Philip en Harriet huwden op 10 mei 1824, het bezoek aan de Zonneberg was dus vrijwel zeker onderdeel van hun huwelijksreis. In East Riding is er een omvangrijk archief van de familie aanwezig, waaronder ook '*diaries of travel to Europe*'. Mogelijk is hierin dus ook een passage over de Sint-Pietersberg terug te vinden, maar helaas is dit archief niet online te raadplegen. Philips' testament vond ik online terug in The National Archive, echter dit is in een vrijwel onleesbaar handschrift.

Hun 1e zoon werd militair (luitenant-kapitein), evenals zijn kleinzoon, welke de rang van kolonel bereikte. Hij vocht o.a. in Afghanistan en Zuid-Afrika.

Toen deze kolonel in 1941 overleed, bedroeg zijn erfenis omgerekend naar de huidige valuta zo'n 15 miljoen euro. Zijn zoon was op zijn beurt ook kolonel. In 1972 stierf het geslacht uit in Engeland, een Amerikaanse tak bestaat wel nog (ca. 350 personen in de census van 1970).

Bij het napluizen van de stamboom viel op dat zowel Philip als zijn vrouw Harriet afstammen van het Engelse koningshuis, via deels vrouwelijke lijn. Een leuk triviafeitje is dat zowel koning Edward III en zijn vrouw Philippa hun wortels in onze streken hebben: respectievelijk stammen ze af van de hertog van Limburg en de graaf van Vlaanderen. En op hun beurt stammen beiden uiteindelijk weer af van Karel de Grote.

Een andere naam uit de stamboom, Plantagenet, zal wellicht bij enkelen een belletje doen rinkelen: deze was betrokken bij de Engelse troonstrijd, ook bekend als de 'Rozenoorlogen'. Deze benaming is afgeleid van een toneelstuk van Shakespeare. Met deze persoon is nog een interessante link aanwezig.

Shakespeare wordt gezien als de meest invloedrijke Engelstalige auteur, toneelschrijver en dichter. Hij zou maar liefst 1700 nieuwe woorden hebben toegevoegd aan de Engelse taal. Zijn werk is het meest wetenschappelijk onderzochte literaire werk na de bijbel. Echter toch worden door verschillende personen sinds 1848 twijfels geplaatst bij het auteurschap van Shakespeare. Dit lijkt natuurlijk erg tegenstrijdig als het zo goed onderzocht is, maar voor beide kampen zijn er argumenten te geven. Volgens de critici is het haast onmogelijk dat iemand van lage afkomst (zoon van een handschoenmaker) dergelijke werken heeft geschreven. Zo is er geen bewijs is dat Shakespeare een schoolopleiding heeft gehad en dus nooit kon beschikken over zoveel expertise van het leven en intriges aan het koninklijke hof, of (taal)kennis had van landen zoals Italië en Frankrijk (hij heeft zelf Engeland nooit verlaten). Er zijn geen enkele handgeschreven notities van hem bekend. Na zijn dood werd in zijn testament ook geen enkele vermelding gedaan van nagelaten werken. Er zijn 6 handtekeningen onder documenten bekend, maar telkens schreef hij zijn eigen naam anders, bovendien in enorme hanenpoten. Ook zijn dochters konden niet lezen of schrijven. Kortom: Shakespeare zou slechts een dekmantel zijn voor de echte auteur, van wie het geheim moest blijven dat hij toneelstukken schreef voor het gewone volk, wegens zijn hoge afkomst (iets dat niet sociaal acceptabel was). Prominente critici zijn o.a. Mark Twain, Henry James, Orson Welles, Sigmund Freud.

Tegenargumenten zijn bijvoorbeeld dat er überhaupt geen schooldocumenten bewaard zijn gebleven van zijn geboorteplaats en hij zijn kennis van vreemde talen via reisgidsen of vrienden kan hebben opgedaan. Ook was er in zijn geboorteplaats wel degelijk een Grammar School, waar men Latijnse lessen gaf. Zijn vader was naast handelaar ook wethouder, schepen en deurwaarder: het is dus mogelijk dat hij al kon schrijven en dit zijn zoon heeft aangeleerd.

Er zijn al meer dan 5000 (!) boeken geschreven over de diverse hypothesen over wie de echte auteur zou zijn. Ter vergelijking: er verschenen over mergelwinning nog geen 150 boeken (exclusief de SOK-publicaties). Er zijn tot nu toe maar liefst 87 kandidaat-auteurs waaronder: Francis Bacon, Henry Neville, Christopher Marlowe en Edward de Vere (zijn hypothese is in 2011 ook verfilmd onder de titel "Anonymous").

De hierboven vermelde Henry Neville is een voorvader van Philips' vrouw Harriet. Wat in zijn voordeel spreekt, is dat hij wel degelijk kennis had van het hof en bovendien ook ambassadeur was in Frankrijk en ook Italië bezocht. Naar verluidt ondersteund ook de Engelse prins Philip deze hypothese. Onlangs ging er een originele druk van Shakespeare voor bijna \$ 10 miljoen dollar van de hand.

Bronnen:

Pedigree of Saltmarshe: <https://www.wikitree.com/wiki/Saltmarshe-5>

<https://www.stirnet.com/genie/data/british/ss4as/saltmarshe1.php>

History of the Saltmarsh Name: <http://www.saltygen.com/name.html>

Saltmarshe Hall: <https://www.saltmarshehall.com/about-us>

The Gentleman's Magazine 181 (1847)

Pedigrees of the county families of Yorkshire, p. 326-327

Archiefindex East Riding

Wikipedia:

- artikelen Esquire, Henry Neville, William Shakespeare, daarnaast ook:
- Shakespeare authorship question
- History of the Shakespeare authorship question
- List of Shakespeare authorship candidates
- Nevillian theory of Shakespeare authorship
- Declaration of Reasonable Doubt

Verder nog enkele overige bronnen hier niet opgesomd. Op YouTube staan ook meerdere documentaires over de hypothesen.

Over “Ad Astra” opschriften

Patrick Semmeling

Zowel boven- als ondergronds staan er diverse Latijnse motto's die verwijzen naar de sterren. Zo staat er boven de poort van hoeve Caestert de meest bekende: *Ad Astra Volo*.

Dit kan worden vertaald als: “Ik vlieg/verlang naar de sterren”, of wat vrijer: “Ik wens op grote hoogte te schitteren/stralen”.

Van de abdij St. Jacques te Luik is het motto *Constanter Ad Astra* bekend: “Gestaag/vastberaden naar de sterren”, of: “Standvastig onder de sterrenhemel”.

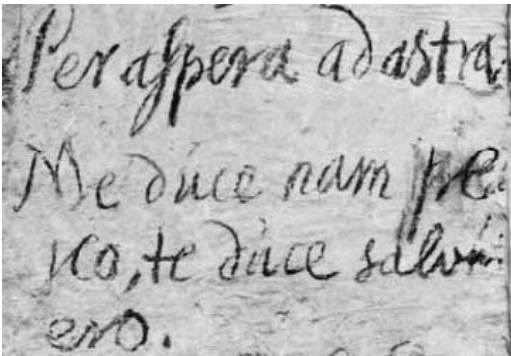

Het motto van op het wapenschild van Philip Saltmarshe in de Zonneberg luidt: *Ad Astra Virtus*, wat zich vertaalt als: “Deugd voor de sterren”, of meer poëtisch: “Via deugdzaamheid bereik je het hoogste”.

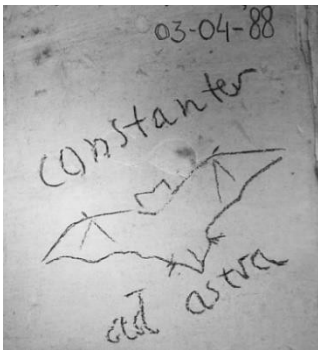
Minder bekend is dat er ook in de Wilde Berg een vergelijkbaar opschrift stond: *Per aspera ad astra - mea duce nam perco, te duce salvero*.

“Naar de sterren via een moeilijke (levens)weg - Mijn gids voor het 'waarom', Leidt me naar de veiligheid”.

Mogelijk is ‘perco’ echter een afkorting van ‘per cognitionis’ : “voor kennis”.

En dan zijn er ook nog de meer moderne opschriften in Ternaaien-Boven, waarschijnlijk van enkele vleermuistellers. Een opschrift uit 1972 staat naast een silhouet. Deze figuur heeft geen gezicht, maar door de breuk die daar aanwezig is, lijkt deze een blinddoek te dragen. Ook in Caestert staat er eentje uit 1988.

De geïnteresseerde kan online nog een dozijn andere *Ad Astra* varianten vinden. Dit gebruik is al zeer oud: de Romeinse dichter Vergilius gebruikte het al voor de jaartelling, kort daarna volgde de filosoof Seneca.

In feite is het thema 'sterren' een metafoor voor ambitie, onsterfelijke glorie of voor God. Mogelijk werd het in de middeleeuwen ook als strijdkreet gebruikt. Tegenwoordig komt *Ad Astra* nog steeds als motto voor bij de luchtmacht, scholen, bedrijven etc.

Bronnen:

Ad Astra: [https://en.wikipedia.org/wiki/Ad_astra_\(phrase\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Ad_astra_(phrase))

<http://www.chokier.com/IMAGES/STJACQUES/ICONO/StJacques-E02.jpg>

Saltmarsh Coats of Arms info: <http://www.saltygen.com/coat.htm>

Jan Spee Indexboeken: A36-11 / B36-19 / C34-3 / D8-5

Roosburgramp

december 1958

zwaar ademde de berg, hij kreunde
magerde krakend dragende pilaren
mist, wolken mergelstof, in de gangen
waar 't onheil rondsloop, onverwacht

Kerstmis bijna, er werd hard gewerkt
klanten wachtten op 't witte goud
nu was ruimschoots rendement te halen
... misschien viel 't allemaal wel mee

nee,
eensklaps, volledig verrast bedolven
in 'n mergelgraf, ongewild, voor altijd
geen laatste groet, geen laatste woord
hun toekomst werd nu voorgoed verleden

wanhopig groeven moedige mannen
om te redden wat niet te redden bleek
zeven doden konden slechts geborgen
elf omsloot de berg en wel voorgoed

onpeilbaar de rouw, niet te verwoorden
onzegbaar groots ook de massale steun
deze trieste catastrofe zal betrokkenen
gebeiteld in 't geheugen blijven staan

John Hageman

Foto: Col. Vital Medaerts

Foto: Red. FW

Collectie Tim van den Broek, Frankrijk

UNIVERSITÀ DI PISA

FROM QUARRIES TO ROCK-CUT SITES

Echoes of stone crafting

Pisa (Italy), 25-26 March 2021

The archaeological study of quarries focuses mainly on the reconstruction of the extraction process, while rock-hewn spaces have often been approached from the point of view architectural styles or art-history. Nevertheless, a holistic structural approach to the study these spaces could allow a better understanding of the agency of those who carved the stone. Stone quarries and rock-cut sites have rarely been included in global studies of historical landscapes and few are the forums dedicated to the theoretical and methodological debate over the importance that these sites have for the understanding of past societies: the conference cycle organized by Marie-Elise Gardel at Saint-Martin-le-Vieil over the past 15 years; the research seminars " *de la carrière à la construction* " coordinated by the Laboratoire de Médiévisologie occidentale de Paris (LAMOP - Université Paris-Panthéon Sorbonne); the recent sessions at the conference of the European Association of Archaeologists (2017-2019) and at the symposium of the Society of Italian Medieval Archaeologists (SAMI) which took place in Matera in 2018.

The study of these structures raises many methodological problems for researchers: the subterranean nature of some sites prevents the presence of natural light; the narrowness of the passages makes surveying difficult and the presence of waste piles and big blocks make the observation of quarry fronts extremely difficult. These sites have often been perceived as the result of synchronic processes. Because of that, site layouts have long been the only objects of study, neglecting the analysis of the carving phases and the determination of the relative chronologies. Furthermore, few researchers seem interested in the study of excavation and extraction processes, essential for defining the economy of the sites, identifying and qualifying the human agents who contributed to the creation of this evidences and understanding the organization and function of the space within the sites themselves.

The conference aims at carrying on the international debate on the archaeological investigation of **ROCK-CUT SPACES and STONE QUARRIES, considered as aspects of the same mining phenomenon: places in which specific empirical and handcrafted knowledge related to stone working is expressed and conveyed.** The conference envisages a diachronic approach and therefore all case studies are welcome, without chronological limits. The meeting will be organized considering two different research perspectives and observation scales:

- the **analysis of the individual rock walls**, considering the study of tool traces as a proxy for understanding the carving phases;
- the **analysis of the structure (site / quarry) as a whole**, by contextualizing the results of the study of the single walls.

The conference will be held in English and will take place over **two days at the University of Pisa on 25 and 26 March 2021**. The meeting will promote a participated reflection on the methods for documenting spaces that are carved in stone. A moment of exchange at the end of the first day will be devoted to questions of vocabulary, often revealing of different theoretical approaches and traditions of study. **The participation of PhD students and young researchers is encouraged.**

PROPOSALS FOR COMMUNICATIONS (ABSTRACT MAX 300 WORDS, 3 TO 5 KEYWORDS AND ONE IMAGE) SHOULD BE SENT IN ENGLISH BEFORE **15 JANUARY 2020** TO **IRAARGROUP@GMAIL.COM**.

Vraag voor informatie

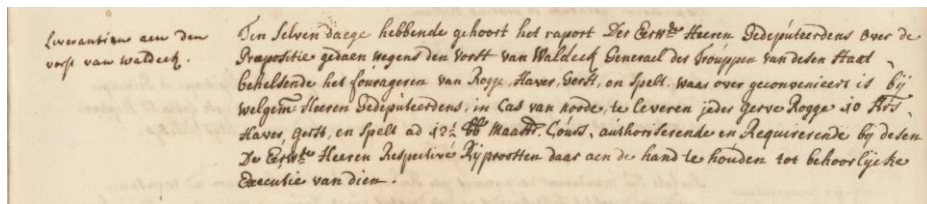
John Knubben

Momenteel ben ik bezig met een onderzoek naar slachtoffers van de aanwezigheid van vijandelijke legers rond de vestingstad Maastricht in de periode 1400 - 1800. Hierbij kan men bijvoorbeeld denken aan slachtoffers van plundering, roof, verkrachting, brandstichting etc.

Ik zoek dus informatie m.b.t. teksten op wanden in een groeve, teksten op grafmonumenten, vermeldingen in kerkelijke overlijdensregisters en besprekingen in publicaties. Graag met vermelding van de bron of vindplaats en mogelijk met foto. Indien dit tot een publicatie leidt, zal iedereen die iets aanlevert vermeld worden in de literatuurlijst. De boeken uit de serie 'Maastrichts Vierkant' heb ik al bestudeerd.

Bijgaand een foto van een document dat handelt over gedwongen foeragering. Dat was meestal zeer nadelig voor de plattelandsbewoners. In vergelijking met andere zaken waar ze vaker mee te maken kregen, was dit echter een peulenschil.

Email: gronoma@yahoo.com

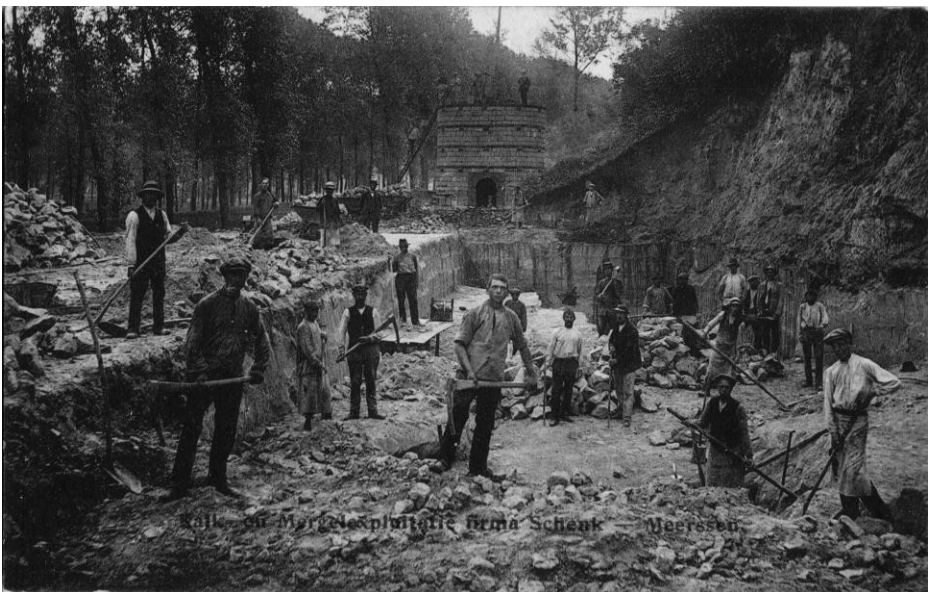

Bron document: RHCL, Kapittel van Sint Servaas 14.B002A-7-0178

Foto's mergelwinning in dagbouw

Van ons SOK-lid Tim van den Broek kreeg ik (JH-red.) een voorraad foto's uit zijn briefkaartenverzameling, waaruit ik naar eigen goeddunken een greep mocht doen voor plaatsing in de SOK-Info.

Daarom hier een drietal exemplaren geplaatst over kalkmergel- en
blokwinning in een open groeve in Meerssen (2x) en Valkenburg

Op de volgende pagina, een tweetal foto's van Brendon Reijnders, gemaakt tijdens de SOK-dwaaldag in de Valkenburgse Gemeentegroeve op 25 september.

Recent verschenen

Patrick Semmeling

SOK-Medelingen 73:

Het kapittel van Sint Servaas, de schepenbanken en mergel #2

John Knubben beschrijft deze keer de periode van 1600-1800.

Het kapittel van Sint Servaas had elf dorpen of banken in eigendom, Zichen-Zussen hoorde daar echter niet bij (dit was een leengoed van de bisschop van Luik). Het kapittel had er wel bezittingen en mocht mergelblokken winnen in de groeven die nu als de 'Grote Berg' bekend staan. In het begin waren dit nog meerdere losse groeven, die later samensmolten tot één aangesloten geheel. Dit bracht ook conflicten met zich mee: het artikel beschrijft meerdere archiefstukken die handelen over illegale winning en roofbouw. Landmeters zoals Mees en Jentis moesten bepalen aan wie de grond werkelijk toekwam.

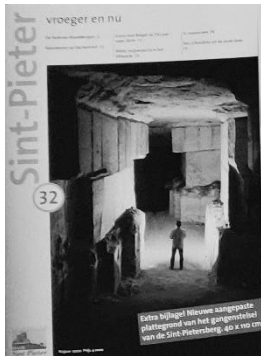
John vond ook stukken van diverse schenkingen van mergelblokken die bedoeld waren voor de bouw van kerken en kloosters, zoals van de Jezuïeten en de Franciscanen, later kwamen er ook mergelblokken bij voor de reparatie van de vestingwerken. Dit ging vaak om duizenden blokken die gratis ter beschikking werden gesteld. Echter vanaf

1610 komt hier een rem op: men vreest dat zowel de Grote Berg als de Heerderberg uitgeput beginnen te raken. Ook uit de Keerderberg, die dan nog vrij jong is, wil men niet zomaar meer gratis blokken ter beschikking stellen, zodat het kapittel ook zelf nog over blokken kan beschikken voor de broodnodige restauratiewerken aan de eigen gebouwen. Toch blijft ook de stad Maastricht een beroep doen op blokken, om de vestigingswerken te kunnen herstellen na de veelvuldige belegeringen. Ook de groeven in de gemeente Berg worden besproken, al doet het kapittel daar rond 1655 afstand van zijn rechten. Tenslotte komen ook de toewijzingen van blokken aan individuele kanunniken aan bod. Het nummer eindigt met de komst van de Fransen, toen het kapittel werd opgeheven.

Bestellen of abonneren kan via: sokmedelingen@nhgl.nl

Sint-Pieter vroeger en nu 31 en 32

Stichting Oud Sint-Pieter heeft een mooi full-color blad met regelmatig artikelen over het ondergrondse. In #31 beschrijft Hans Ogg het bezoek van minister Ingrid van Engelshoven aan de Kluis in 't Noordelijk Gangenstelsel, Paul Gadet over de herintroductie van de kardoenkweek in de Zonneberg, inclusief culinaire ervaringen. Sermon Smitshuysen beschrijft de transformatie van de holle weg naast het fort naar de huidige situatie, als het 'oog' van Sint Pieter. Frank Hovens beschrijft de geschiedenis van villa Maaszicht, inclusief de opeenvolgende eigenaren. Er bleek in het verleden namelijk een verwarring met het huis van kanunnik Godding, waar de in 1778 ontdekte mosasauruskop werd bewaard. Dat huis stond echter aan de andere kant van de berg, aan de Grande Entree (zie ook SOK-Mededelingen 68).

In #32 presenteren Rob Habets en Carlo Sijben een bijgewerkte plattegrond van de St. Pietersberg, waarin o.a. kaarten van mijnmeters De Boer en Schlösser zijn verwerkt. De bijgewerkte kaart (40x110 cm!) zal ook worden gepubliceerd in SOK-Mededelingen 74.

Voor bestellen of abonneren:

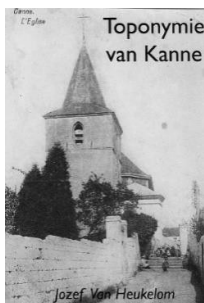
<http://www.oudsintpieter.com/tijdschrift.htm>

infostichtingoudsintpieter@gmail.com

Index artikelen: www.sok.nl/pub_spv.html

Toponymie van Kanne

In 1937 publiceerde pastoor Jozef Van Heukelom dit boekje over oude benamingen en locaties in Kanne. Van het originele boekje bestaan nog slechts enkele exemplaren. Roger Thijs van Heemkunde Kanne heeft deze heruitgave op zich genomen, met een kleine aanvullende tekst en enkele verwijzingen om mogelijke vergissingen te voorkomen. De 1^e oplage is inmiddels uitverkocht, een herdruk komt bij voldoende belangstelling. De vereniging geeft ook een kwartaalblad uit. Voor meer info: <https://heemkundekanne.be/tijdschrift/>

Roosburgramp, reddingswerken (anno 2008)
Foto: Red. FW

**Tentoonstelling
Beestig tof
KRIJT**

Wat leefde er in Tongeren en omgeving in volle dino-tijdperk 70 miljoen jaar geleden?

Unieke fossielen uit de Haspengouwse KRIJT-zee
Ursulakapel - Ursulastraat 11 Tongeren van 10 u tot 17 u

28 november tot 13 december 2020

"40 jaar" Leefmilieu Tongeren Werkgroep 'Krijt & Vuursteen'
www.leefmilieutongeren.be Pentagoon - Academie Tongeren

MEET THE UNDERGROUND PRESS

Ton Breuls

“**Speurtocht naar ‘Glimpy Joe’** (*De Telegraaf* van 3 september 2020): bijna 76 jaar geleden kerfde een Amerikaanse soldaat zijn naam in de muur van een Limburgse mergelgroeve (**ROEBROEKGROEVE** – red.). Wie was deze ‘Glimpy Joe’? **Walter ODEKERKEN** stelt alles in het werk om dat te weten te komen. In Amerika wordt de zaak serieus opgepakt. Als gids viel zijn oog op een van de inscripties; de naam Glimpy Joe en een pijl naar de naam ‘Wm. Thompson, de afkorting “Pgh, Pa” en de datum 17 september 1944. Odekerken begon een speurtocht in de archieven, maar dat bleek lastiger dan gedacht.

“**Veel vragen en ongenoegen over uitbreiding cementgroeve Eben-Emael**” (*Het Belang van Limburg* van 12 september 2020) en “**Vlak na sluiting ENCI wil CBR fors uitbreiden**” (*De Limburger* van 15 september 2020): om haar continuïteit te verzekeren dient de cementfabriek CBR een aanvraag in om 110 ha landbouwgrond om te zetten in ontginningsgebied. Daarbij wil de fabriek biodiversiteitszones inrichten ten gunste van de natuur. De eeuwenoude groeve **TROU LOULOU** blijft behouden, de graafmachines zullen om dit monumentale gangenstelsel heen graven.

“Twijfels over doorgaan kerstmarkt in Gemeentegrot” (*dL van 18 september 2020*): binnen de gemeenteraad zijn er twijfels gerezen over het doorgaan van de kerstmarkt in de **GEMEENTEGROT**. Een lid vindt het ‘*onverantwoord*’ dat de markt niet wordt geschrapt. Men is bang dat het leidt tot verdere verspreiding van het coronavirus. Volgens de wethouder is de kerstmarkt ‘*absoluut coronaproof*’. Alle regels die gelden worden daar ‘*uiteraard*’ in acht genomen, zegt de wethouder. Er is gekeken of in de grot eenrichtingsverkeer kan worden ingesteld, maar dat is volgens haar praktisch niet mogelijk.

“Uitspraak zorgt voor verwarring” (*dL van 1 oktober 2020*): de uitspraak van het gerechtshof in Den Bosch dat de ingang van mergelgroeven bepaalt wie verantwoordelijk is voor het achterliggend gangenstelsel neemt de onduidelijkheid voor de inwoners van Sibbe niet weg. De **SIBBERGROEVE** is destijds ontgonnen vanuit de tuin achter een woning aan de Bergstraat. Het college van B en W interpreteert het arrest van het hof zo dat de verantwoordelijkheid voor de **SIBBERGROEVE** bij die eigenaar van de ingang ligt en niet bij de gemeente. De kwestie is bijzonder ingewikkeld.

“Vrijwilligers Sint-Pietersberg gezocht, van wegwijzer tot gids” (*Via Maastricht van 7 oktober 2020*): Natuurmonumenten wil in en op de **SINT PIETERSBERG** haar bezoekers zo goed mogelijk ontvangen en informeren. Alle activiteiten worden door een klein team medewerkers aangestuurd, maar draaien dankzij de enthousiaste inzet van een groep vrijwilligers die actief zijn op de hele berg. Wil je je laten opleiden tot speciale groevegids, neem dan contact op met Natuurmonumenten.

“Forse toename inbraken groeven” (*dL van 9 oktober 2020*): **Stichting het Limburgs Landschap** wordt al bijna het hele jaar wekelijks geconfronteerd met inbraken in groeven. De inbraken doen zich overal voor, maar de veruit populairste groeven zijn die op de grens van Meerssen en Valkenburg. Daarna volgen de groeven op de grens met België. Zo zijn in dat gebied bij Meerssen circa tien jongeren aangehouden nadat ze een dancefeest hadden georganiseerd voor een grote groep jeugdige bezoekers. “*Met aggregaten, professionele geluidsinstallatie, volledige bar en zelfs een muntensysteem voor consumpties.*”

“Jongen valt diep op weg naar raveparty in groeve” (*dL van 12 oktober 2020*): een jongeman die een illegaal feest in groeve **CURFS** bij Geulhem wilde bezoeken, is gewond geraakt bij een meters diepe val. Volgens de

politie was hij met vier anderen vanaf de Geulweg de steile Bronsdaelweg op gelopen. Boven klom hij over een hek en verloor zijn evenwicht en viel zeker tien meter naar beneden. De mergelgroeve is eigendom van het Limburgs Landschap, dat de laatste tijd aan de lopende band geconfronteerd wordt met inbraken in haar grotten. Die groeves zijn afgesloten, maar blijkbaar is het een koud kunstje om de hekken open te breken.

“Toch streep door kerstmarkt in Gemeentegrot” (*dL van 17 oktober 2020*): na een negatief advies van de Veiligheidsregio hebben B en W besloten om toch een streep te zetten door de ondergrondse kerstmarkt in de **GEMEENTEGROT**. Er heerste lang het gevoel dat de markt met een aantal aanpassingen door zou kunnen gaan. Maar nu de maatregelen opnieuw zijn aangescherpt kon het echt niet meer. In de grot was men al gestart met voorbereidende werkzaamheden. Er werden onder meer leidingen en kabel aangelegd. Dat is per direct stopgezet. De kerstmarkt in de **FLUWEELENGROT** was al eerder geannuleerd.

“Sint-Pietersberg in puzzelstukjes” (*dL van 17 oktober 2020*): de **Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven (SOK)** en de stichting **Oud Sint-Pieter** hebben een nieuwe kaart van het gangenstelsel onder de Sint-Pietersberg gepresenteerd. De eerste ‘complete’ kaart voltooid door **Rob HABETS** en **Carlo SIJBEN**. De meeste gangen van de ondergrondse doolhof zijn ooit wel in kaart gebracht. De Fransen maten het noordelijk deel onder het fort rond 1800 al op. Maar er zijn ook gebieden waar tot voor kort geen kaarten van waren. Omdat bijvoorbeeld al gangen waren ingestort toen de eerste cartografen hun werk deden.

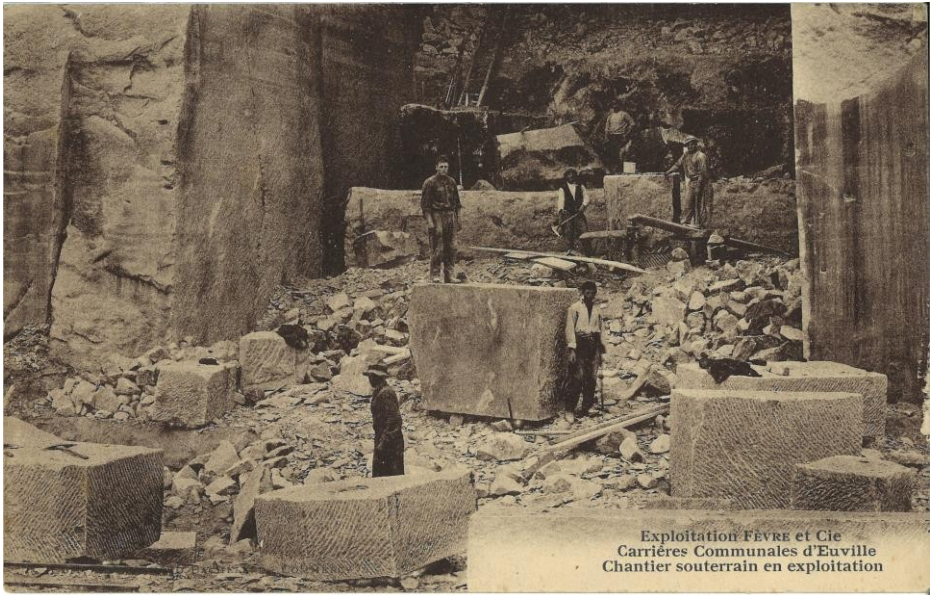
“Grotlopers” en **“Een duur avondje in de spooky grotten”** (*dL*) en **“Illegale bezoekers in groeven van Caestert”** (*HBvL van 19 oktober 2020*): de Belgische politie heeft samen met Waalse en Nederlandse boswachters tijdens een controle actie zes Rotterdamse tieners betrappt die op avontuur waren in de groeven van **CAESTERT**. En een drietal dat vuurtje stookte en drugs gebruikte. Zo’n gecoördineerde politieactie vindt tweemaandelijks plaats. De tieners kregen proces-verbalen voor het betreden van verboden gebied, het overtreden van de milieuwetgeving en het schenden van de coronaregels zoals social distancing. Opgeteld: minimaal 550 euro boete.

“Koele Katakomben decor van wellness” (*dL van 24 oktober 2020*): op blote voeten en in je T-shirt mediteren in de onderaardse gangen van de **KATAKOMBEN**? *“Kou kan ook weldadig zijn”*, zegt **Brenda TJOELKER**.

Ze organiseert er een wellnessweek. Het is een fraai decor en uiteraard een mooie publiciteitsstunt voor het door haar opgerichte wellnesscentrum, een steenworp verderop. De Katakomben zijn echter meer dan alleen een decor. Het is er namelijk intens stil, maar – en daar draait het vooral om – met een permanente temperatuur van twaalf graden Celsius zeer koel.

“Zoektocht” (*dL Horizon van 24 oktober 2020*): een indrukwekkende foto over twee pagina’s afgedrukt met als onderwerp de recente actie tegen grottenlopers en -slopers in **CAESTERT**. Het is het persoonlijk relaas van de fotograaf (**Johannes TIMMERMANS**) over het tot stand komen van de betreffende foto..

Met dank aan de trouwe correspondenten Mike Lahaye, Gilberte Nicolaas, Jan Paul van der Pas, Herman de Swart en Peggy Versteegh. Voor knipsels, kopieën en uittreksels kunt u altijd terecht op het bekende adres: Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne-Riemst. Telefoon/fax 012-454059.
E-mail: tbreuls@telenet.be.

Collectie Tim van den Broek, Frankrijk

Eerste SOK-zoom lezing

Vrijdag 13 november 2020

Aanvang 19.30 uur!

De SOK-Info redactie heeft het recht om een aangeboden artikel te weigeren. De geplaatste artikelen vertegenwoordigen niet automatisch de standpunten van de SOK-Info redactie of die van het SOK-bestuur.

Groeven in beheer bij de stichting Ir. D.C. van Schaik:

Bovengenoemde organisatie heeft een aantal groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Voor het bezoeken van deze groeven moet U contact opnemen met de beheerder.

Bij inbraak in één van deze groeven:

Bij constatering van inbraak en of vernielingen aan een van de groeven dit direct melden. liefst dezelfde dag nog.

Melden van vernielingen bij onderstaande personen. Als de eerste niet bereikbaar is, dan de volgende op de lijst.

1e Groevebeheerder van die groeve. Voor namen en telefoonnummers, zie hieronder.

2^e Het calamiteitennummer van de stichting: 06-81688967

3^e Ieder bestuurslid van de Van Schaikstichting. Voor namen en telefoonnummers, zie pagina. 2

De Van Schaikstichting stelt zich ten doel de afsluiting van de groeve binnen 24 uur te herstellen.

Voor meer informatie: www.vanschaikstichting.nl

Groeve:	Beheerder:	Telefoon:
Apostelgroeve	Ton Breuls	00-3212 45 40 59
Fallenberggroeve (niet toegankelijk)	Rob Swaans	043-3470868
Gewandgroeve	Marc Dresens	06-55727887
Heiberggroeve		
Groeve de Keel / De Kleine Keel	Luc Walschot / Renée Peels	00-3212441350
Groeve Eys (niet toegankelijk)	Wim Kneepkens	043-3471188
Keldertjes Slavante	Wil Ramaekers/Jean Marie Schrijnemaekers	043-364 52 39
Roothergroeve	John Hageman	043-364 54 19
Scharnderberg (niet toegankelijk)	John en Rob Knubben	043-361 12 27
Scheuldergroeve (niet toegankelijk)	Jan-Paul van der Pas	045-40 41 600
Theunisgroeve	Ed en Thuur Thijssens	06-44633650
Vuursteenmijn Rijckholt	Martha en Jan van de Ven	043-3432084

De Sint-Pietersberg

De Sint-Pietersberg wordt beheerd door de Vereniging Natuurmonumenten. De SOK heeft een collectieve onderzoeksvergunning voor de Zonneberg, het Noordelijk Gangenstelsel en het gebied onder het Fort.

Onderzoeksaanvragen moeten ingediend worden bij het secretariaat van de SOK.

Toezichthouder van de beide groeven is Harm Hovens, telefoon: 06-558 25 192.

Bij onraad of calamiteiten kunt u ook de boswachter, Tim Koumans, contacteren, telefoon: 06-832 15 415.

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van de

De SOK-Info

is een uitgave van de

Studiegroep Ondaardse Kalksteengroeven,
Natuurhistorisch Genootschap Limburg.

Provincie Limburg

